

ΕΝΩΜΕΝΟΙ ΝΑ ΟΡΘΟΤΟΜΗΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΜΑΣ

(Όμιλία στο Μνημόσυνο του ήρωα Σπύρου Χατζηγιακουμή
στην Άγία Βαρβάρα, 11 Οκτωβρίου, 1980)

ΠΕΤΡΟΥ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

Συμπολίτες,

Τιμούμε σήμερα τη μνήμη ενός άξιου πατριώτη της Κυθρέας — του ήρωα και μάρτυρα μαζί Σπύρου Χατζηγιακουμή — που πρόσφερε τον εαυτό του ολοπρόθυμα θυσία αυταναγκαστική στο βωμό της λευτεριάς και του χρέους.

Ήταν και τότες τὰ χρόνια δίσεχτα κι οί μήνες όργισμένοι. Ή στρατοκρατεία επέβαλε στον άνυπόταχτο λαό μας τόν όμώ νόμο τής ζούγκλας. Τό φοβερό σκοτάδι τής άποικιοκρατίας άπλωνε τὰ μαγνάδια του και κατακάλυπτε τὰ πάντα.

Κι ήταν πολὺς ὁ ὄδυρμός
κι ἡ καταφρόνια πλήθια
κι ήταν τὰ πάθια ἄμετρα
καὶ ποταμὸς τὸ δάκρυ.

Μέσα σὲ κείνες τὶς ὥρες — τὶς φοβερὲς μὰ και τὶς ἱστορικὲς μαζὶ — μιὰ χούφτα γενναίων ἀψηφοῦσε τὸ θάνατο κι ἀντροκαλοῦσε τὴ μοίρα του κι ὄπλιζε τὸ λαό μας μ' ἀπαντοχὴ κι ἐλπίδα. Κι ὅσο ὁ ξένος ἀντιχτυποῦσε στὴ μάνητά του γιὰ τὰ πλήγματα π' ἄμετρα κι ἀπ' ὀλοῦθε δεχόταν ἀσίγαστα, τόσο και πιὸ θριαμβευτικὴ κι ἐπιβλητικὴ γινόταν ἡ πορεία του. Κι ἀνάτρεπε τὰ κάστρα τής σκλαβιάς και τής δουλείας, στήνοντας τὶς Βάθρες και τὰ Δίκωμα, τοὺς Μαχαιράδες και τοὺς Καρβουνάδες, τὰ Μερσινάκια, τὰ Λιοπέτρια, τὰ Σπήλια.

Γράφτηκαν τότες μὲ τής καρδιάς τὸ πύρωμα οί διαδοχικὲς ἐποποιεῖς στὶς κεντρικὲς φυλακὲς μὲ τ' ἀτρεμο χέρι τῶν Καραολήδων και τῶν Παλληκαρίδηδων, τῶν Πατάτσων και τῶν Ζάκων, τῶν Μιχαήλ και τῶν Παναγίδηδων, πού πύκνωσαν τὴν χορεία τοῦ ἠρωικοῦ πανθίου τής κυπριακῆς λευτεριάς, πού σφράγισαν μὲ τὴν προσωπικὴ θυσία τους οί Μάτσηδες κι οί Δράκοι, οί Αὐξεντίου κι οί Πετράκηδες, οί Σαμάρες κι οί Κάρυοι.

Μέσα στὸ Γολγοθά του ὁ λαός μας ἀνάδειξε μορφὲς ἠθικὲς κι ἀγωνιστικὲς, πού λίγο ἔχουν νὰ ζηλέψουν ἀπ' τὶς ἠρωικὲς παρουσίες τοῦ ἀγῶνα τοῦ κοσιένα. Δίπλα σὲ μιὰ Μαντῶ και μιὰ Μπουμπουλίνα, ἀναπήδησε μιὰ Λουκία Παπαγεωργίου, πλάι σ' ἕνα Παπαφλέσα ἀναδείχθηκε ὁ ἠρωικὸς παπάς τῶν χωριῶν τοῦ κυπριακοῦ Ὀλύμπου, πού κρατώντας τὸ ντουφέκι στ' ἀπάτητα διάσελα και τὶς ἀψηλὲς κορφὲς τῶν βουνῶν μας, προσυπόγραψε μὲ τὸ αἷμα του, τὴ σπονδὴ του και τὸ δάκρυ, τὴν ἀμετάθετὴ του βούληση γιὰ τὴ λευτεριά τής γῆς μας.

Δίπλα στις ήρωικές μορφές του γένους, στέκει κι ο τιμώμενος σήμερα ήρωας της χιλιάρκιθης σκλαβωμένης κωμόπολης της Κυθρέας, Σπύρος Χατζηγιακουμής. Γεννημένος να ζει λεύτερος και περήφανος στις άετοφωλιές του Πενταδάχτυλου, χαλύβδωσε φρόνημα αλύγιστο και ήθος άταλάντευτο. Ο λεύτερος άγέρας των θουνών μας — μυρωμένος από σκίνα κι άγριοκλήματα, τις φτέρες και τις περογλιές — διαμόρφωσε το Σπύρο σε αλύγιστο προλάτη της λευτεριάς και του χρέους.

Έντάχθηκε στις γραμμές του άπελευθερωτικού κινήματος κι άνάλαβε την τροφοδοσία των άνταρτικών ομάδων της περιοχής, χωρίς καμιά ταλάντευση ή δισταγμό για το μεγάλο ρόλο. Κι όταν στην άνελικτική φορά των γεγονότων, ο άποικιοκρατικός στρατός τον συνέλαβε, θασανίστηκε άπάνθρωπα για ώρες πολλές. Σπάθηκε όμως στη φοβερή δοκιμασία του όρθιος και εύθυτηνης κι άναδύθηκε έτσι άκόμα ένας άνθρωπος — καταξιώνοντας και τιμώντας άπόλυτα την έννοια του ανθρώπου — κι έκαμε να ξαναζήσουν στη σκέψη μας οί κλασσικοί πιά τίχοι του Μενάνδρου:

Ός χαρίεν έστι άνθρωπος
όταν άνθρωπος ή.

Οί στιγμές ήσαν για το Σπύρο δραματικές και δύσκολες στις ώρες της άνισης κι άπελπισμένης άναμέτρησής του με το θάνατο, που τον έβλεπε να φτάνει με την νομοτέλεια των φυσικών γεγονότων. Οί δυνάμεις του άρχισαν σιγά-σιγά να τον έγκαταλείπουν. Μά στιγμή δέ λύγισε και δέν άποξεγάστηκε από το μεγάλο στόχο, που είχε τάξει τη ζωή του. Λεπτό με λεπτό κονταροχτυπήθηκε με το θάνατο και τον νίκησε. Σίγουρα στις ώρες κείνες τις δύσκολες του ήρωα, οί στίχοι του ποιητή θα είχανε φτάσει ίσα με τις πιο ευαίσθητες χορδές του.

Τά πιστόλια που σημαδεύουν
όλόισια τά στήθια μας
στρέφονται πρώτιστα
στη ψυχή της ίδιας της πατρίδας
που σαρανταπληγιασμένη άκόμα άντιμάχεται.
Τούτα τ' άπελπισμένα ξαφρίσματα
του θυμού και της λύσσας τ' άντιπάλου
διαμνηούν μέσ' της νύχτας άκόμα το μούχρωμα
τ' άντιλάρισμα μιās καινούργιας
όλόφωτης μέρας.

Κι όπως φυσικό έπόμενο ήταν, ο χάρος έπιβλήθηκε, μά τελικά ο θάνατος νικήθηκε. Γιατί ο Σπύρος Χατζηγιακουμής, κατανικώντας τη μοίρα του θανάτου, κέρδισε την ίδια την ιστορική άθανασία. Γίνηκε πρότυπο καρτερίας και θάρρους, άπαντοχής κι έλπίδας για τις γενιές τις μελλούμενες. Ύψώθηκε υπόδειγμα του χρέους στο σκοπό και στο μήνυμα της άγωνιστικής παρουσίας στη ζωή του ανθρώπου. Γιατί καλότυχοι είναι — σαν πως το θέλει ο ποιητής — όσοι «άπό το χρέος μη κινούντες», τάχθηκαν στη ζωή τους να φρουρούνε Θερμοπόλες. Κι άκό-

μα πιό άξιοι είναι όσοι — μόλο που ξέρουνε πώς τελικά οί Μήδοι θά δαθούν, — μένουν άσάλευτοι στά μετερίζια του χρέους, υπογράφοντας με τὸ αίμα τους σάν τὸν Λεωνίδα, τὴν αἰωνιότητα καὶ τὴν ἀφθαρσία που ἐγκλείει ἡ ἔννοια του ἀνθρώπου καὶ ἡ ἱστορική βαρύτητα τῆς ἐπιτέλεσης του ἠθικοῦ του χρέους. Κι ὁ Σπύρος τό ξερε πὼς τελικά οί Μήδοι — ὁ θάνατος — στό τέλος θά διαβαίνανε. Καὶ στάθηκε ἀλύγιστος. Μά αὐτὸ ἀκριβῶς στάθηκε κι ἡ δόξα του, ἡ καταξιωμένη διαχρονικά...

Μά οί ἀποικιοκράτες δὲν ἀρκέστηκαν στὴ δολοφονία ἐν ψυχρῷ — κάτω ἀπὸ φοβερὰ βασανιστήρια κι ἀνήκουστα — του ἥρωα Σπύρου. Φοβούμενοι τὴν λαϊκὴ ὄργη κι ἀγανάκτηση, ἔθαψαν χωρὶς τὴν ἀναγκαία νεκροψία, χωρὶς νὰ παραδώσουν τ' ἀψυχο σῶμα του ἥρωα στά χέρια τῶν δικῶν του, μά, ἀντίθετα, σφραγίζοντας το, σάν ἔκαμαν οί Πραιτωριανοὶ τῆς Ρώμης τὸ σῶμα του Θεανθρώπου, με κουστωδία ἀπὸ στρατὸ με πανοπλία βαριά.

Σίγουρα ἡ ψυχὴ του ἥρωα θά οἴκτιρε τοὺς ἄτυχους ἀποικιοκράτες, που στέκονταν ἀνίσχυροι νὰ νοιώσουν τὰ μηνύματα τῆς ἀλλαγῆς κι τ' ἀχωρόδισμα του καινούργιου κόσμου που γενιόταν.

Τόσο πολὺ φοβοῦνται, θά σκεφτόταν,
τὴ λαϊκὴ ὄργη που φουντώνει καὶ θεριεύει
που καὶ τὰ νεκρὰ ἀκόμα
τὰ κορμιά μας σκιάζονται
τί τὸν ὕπνο τους ταράζουν Ἐφιάλτες
γιὰ τοῦτο τ' ἄδικο
που μηχανεύονται στὴ γῆς μας.

Σήμερα ὁ ἴδιος λαός, ἀκόμα ἀγωνίζεται κι ἀντιμάχεται μ' ὅσες δυνάμεις ἔχει, ν' ἀντιστηρίξει τῆς λευτεριάς μιὰ σπιθαμὴ τὸν ἥλιο. Χτυπημένος πίσωπλατα ἀπὸ παρανοϊκοὺς, πορεύεται με ὑπομονὴ κι ἐγκαρτέρηση τὸν ἀνηφορικὸ δρόμο τῆς λευτεριάς. Μέσα ὅμως ἀπὸ τὴν ἀγωνιώδη μά ἀγωνιστικὴ πορεία του, χρειάζεται νὰ ξεδιπλώσει ὅλες του τίς ἀρετὲς ἐκεῖνες, που θά σφραγίσουν τὴν ἀδαμφισθήτητη ἱστορική παρουσία του στά ματωμένα τοῦτα χῶματα. Κι ἄλλες δὲν νοοῦνται ἀπὸ τίς ἀρετὲς, παρὰ ἡ ὁμοψυχία, ἡ ἀλληλεγγύη κι ἡ ἀγάπη ἀνάμεσά μας. Μόνο ἂν συνειδητοποιήσουμε τίς ἀρχές αὐτές, θά μπορέσουμε νὰ ἐπιβιώσουμε καὶ νὰ χαράξουμε ὁμαλὴ πορεία πλεύσης. Ἔχουμε κι ἄλλες φορὲς υπογραμμίσει τὴν διασπαστικὴ κι ἐριστικὴ τάση που σημειώνεται στὸν Ἑλληνικὸ κόσμο ἀπὸ τὸ λυκαυγὲς του ἱστορικοῦ του βίου. Μὲ τὴν μῆνιν πρώτη λέξη, του πρώτου γραπτοῦ καὶ συγκλονιστικότερου ἔπους τῆς γραμματείας μας — τῆς Ἰλιάδας — ἐμφανιζόμαστε σὸ ἱστορικὸ προσκήνιο. Μιὰ μῆνις που θά μετασχηματισθεῖ σ' ἐρίδες κι ἔθνικους διχασμοὺς ἀτέρμονους, που θά οδηγήσουν με τὴν σειρά τους σ' ἐπικίνδυνες καθιζήσεις ἔθνικες, ὕστερα ἀπὸ κορυφώσεις κι ἐξάρσεις. Που κι αὐτές, οί καθιζήσεις, με τὴν σειρά τους, μᾶς μεταθέτουν σὲ ὑποδουλώσεις ἔθνικες, πολυαίωνες. Ἔτσι, τοὺς περσικοὺς πολέμους θά διαδεχθοῦν φρικτοὶ κι ἀτέρμονοι ἀδελφικοὶ σπαραγμοί, με ἑκατοντάδες χιλιάδες θύματα. Τὴν ξέαρση τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας καὶ του

Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, θὰ διαδεχθεῖ ὁ γνωστός σπαραγμός τῶν ἐπιγόνων, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ὑποδούλωση στὴ ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία. Τὴν ἑλληνικὴ ἀνοίξη τοῦ Βυζαντίου θὰ διαδεχθεῖ τὸ ἀβυσσαλέο μῖσος τῶν ἐνωτικῶν κι ἀνθενωτικῶν, πού θὰ μᾶς ὀδηγήσει γιὰ 400 τόσα χρόνια σκλάβους, κάτω ἀπὸ τὴν τουρκικὴ δυναστεία. Τὴν ἐδραίωση τῆς ἐπανάστασης στὰ 1821 καὶ τὰ 1822, θ' ἀκολουθήσουν δυὸ — ὄχι μονάχα ἕνας — ἐμφύλιοι πόλεμοι, πού θὰ ἀποστραγγίσουν καὶ τὴ στερνότερη οἰκονομικὴ καὶ πολεμικὴ δραστηριότητα τοῦ γένους, καὶ πού κινδύνεψαν νὰ ἐξαφανίσουν μιὰ γιὰ πάντα τὸ ἔθνος. Τὴν ἐποποιῖα τοῦ 40, διαδέχθηκε ὁ ἐμφύλιος σπαραγμός, πού ἀφαίμαξε τὸ ἔθνος, καὶ τοῦ ἀγῶνα τοῦ 55—59 ἀκολούθησαν τὰ γνωστὰ τραγικὰ γεγονότα, πού ἔφεραν τὴν τουρκικὴ κατάκτηση στὴ μισή μας πατρίδα.

Γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ἐπιτύχουμε στὸ διάλογο, τὸν ὁποῖο ἀρχίσαμε μὲ τοὺς Τούρκους συνοίκους, χρειαζόμαστε τὴν ἐνότητα καὶ τὴ σύμπνοια. Καὶ γιὰ νὰ ἔχουν ἀντίκρουσμα οἱ προτάσεις μας καὶ τὰ φιλικὰ καὶ ἀδελφικὰ ἀνοίγματα πρὸς τοὺς Τούρκους συμπατριῶτες — πού ἡ κυβέρνησις Κυπριανοῦ θὰ συστηματοποιήσει καὶ θὰ μεθοδεύσει — χρειαζόμαστε σὰν λαὸς τὴν ἐνότητα καὶ τὴν ἐθνικὴ ὁμοψυχία. Μόνον τότες, οἱ προτάσεις κι οἱ θέσεις μας θὰ ἐμπεριέχουν τὰ στοιχεῖα τῆς πειστικότητος καὶ θὰ χαράξουν τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τους.

Χωρὶς τὴν ἐνότητα ὄχι μόνο οἱ ὀραματισμοὶ γιὰ μιὰ λεύτερη πατρίδα θὰ ἐκλείψουν, μὰ θὰ τεθεῖ πρόβλημα ἐθνικῆς καὶ βιολογικῆς αὐθυπαρξίας μας στὸ ἄμεσο μέλλον.

Ἀντίθετα ἐνωμένοι θὰ μεθοδεύσουμε θέσεις, θὰ ξεδιπλώσουμε ὑπολανθάνουσες καὶ κρυμμένες ἀρετές, θὰ ὀρθοτομήσουμε τὴν ἀγωνιστικὴ πορεία μας καὶ θὰ ὑποθεμελιώσουμε τὶς ὀργανικὰς δομὰς γιὰ μιὰ πατρίδα λεύτερη, κυρίαρχη, μὲ τὸ λαὸ τῆς — Ἕλληνες, Τούρκους, Μαρωνίτες, Λατίνους κι Ἀρμενίους — προλάτες σ' ἔργα σφραγισμένα μὲ τὴν δωρεάν τῆς Ἐλευθερίας, μιᾶς ἀένναης δημοκρατικῆς ἀνελικτικῆς πορείας, μιᾶς σταθερῆς ἠθικῆς ἀνάτασης καὶ μιᾶς γνήσιας σοσιαλιστικῆς κοινωνιοκρατικῆς δομῆς.

Μονάχα ἔτσι ἢ χαρὰ καὶ τὸ γέλιο θὰ ξαναθίσει στὰ χεῖλη τῶν ἀνθρώπων...